

Research Paper

The Determinants of Rural Production Cooperatives' Performance in South of Kerman Province

*Mina Faryabi¹, Mostafa Ahmadvand²

1. MSc. Student, Department of Rural Development Management, Faculty of Agriculture, Yasouj University, Yasouj, Iran.

2. Associate Professor, Department of Rural Development Management, Faculty of Agriculture, Yasouj University, Yasouj, Iran.

Citation: Faryabi, M., & Ahmadvand, M. (2017). [The Determinants of Rural Production Cooperatives' Performance in the South of Kerman Province (Persian)]. *Journal of Rural Research*, 8(3), 404-421. <http://dx.doi.org/10.22059/JRUR.2017.63474>

doi: <http://dx.doi.org/10.22059/JRUR.2017.63474>

Received: 22 Aug. 2016

Accepted: 19 Feb. 2017

ABSTRACT

This study aimed to find out the performance of Rural Production Cooperatives (RPCs) towards agricultural development and to determine factors that are most likely key determinants of the performance of RPCs in the south of Kerman Province. A survey method was conducted with a sample of RPC members in the area. Based on the critical random sampling, out of 13 active and successful cooperatives, one was chosen. Fifty members of the selected cooperative were randomly selected. The data were collected by questionnaire. A panel of experts confirmed the face validity of the questionnaire and its reliability was tested by using a sample of 15 farmers in an RPC outside the study area. The Cronbach α coefficient (more than 0.70 for all dimensions) were confirmed the questionnaire. Findings revealed the desirable performance of PRCs. Furthermore, 6 components of the performance (pre-cultivation, cultivation, husbandry, harvest, post-harvest stages, and extension services) were placed in a medium position. The results of hierarchical regression indicated that the models were able to explain a high percentages of variability in performance of RPC. Among the variables postulated in the model, "free agricultural machines", "how to deal with the villagers", "the level of education of members and the director", "giving credits and loans to cooperative" and "job satisfaction of the director" had a significant influence on the performance of RPC regarding agricultural development.

Key words:

Rural Production Cooperative (RPC), Agricultural development, Cooperative performance, Cooperative success, Kerman

Extended Abstract**1. Introduction**

Agricultural development is one of the main goals that all developing countries such as Iran try to achieve to engage farmers' cooperation. Accordingly, Rural Production Cooperative (RPC) approach could play an important role in rural development through development of agriculture. Therefore, RPCs are considered to be the

most important organizations that pay attention and try to support the rural development in general and the agricultural development in particular through performing activities and services solely for the farmers. Therefore, evaluating the performance of the cooperatives and the influencing factors would be very useful and effective. Accordingly, the aims of this paper were twofold. First, to find out the performance of RPCs towards agricultural development; second, to determine factors that are most likely key determinants of the performance of the RPCs in south of Kerman Province, Iran.

* Corresponding Author:

Mina Faryabi, MSc. Student

Address: Department of Rural Development Management, Faculty of Agriculture, Yasouj University, Yasouj, Iran.

Tel: +98 (74) 31006011

E-mail: mina.faryabi@yahoo.com

2. Methodology

In this study, a survey method was conducted with a sample of RPC members in the south of Kerman Province. The study area covers an area of 40000 km² with 7 counties, including Jiroft, Kahnooj, Anbarabad, Manoujan, Roodbarm, Ghale-Ganj and Faryab. This is a leading region in terms of agricultural production. Nineteen rural production cooperatives have been registered in south of Kerman Province. Thus, the study population comprised 19 rural production cooperatives with 3629 members. According to experts' opinions, about 13 cooperatives were highly active and successful and 6 other cooperatives were not so active or being unsuccessful. Based on the critical random sampling, out of 13 active and successful cooperatives, one cooperative was chosen. Fifty members out of 360 members of the selected cooperative were randomly selected and studied.

The relevant data were collected by questionnaire with face to face interviews. A panel of experts confirmed the face and content validity of the questionnaire, improved by the pilot study results. The reliability of questionnaire was tested by a sample of 15 farmers in an RPC outside the study area. To determine the questionnaire reliability, internal contingency by Cronbach α value was implemented that confirmed the questionnaire by reporting values more than 0.70 for all dimensions. All statistical analyses were performed using SPSS 19.5 that consisted of reliability measures, t test, and hierarchical regression. Significance level was set at 0.05.

Using a model to focus on the RPC performance will help policy makers and experts use the facilitating factors properly that improve these NGOs. In this regard, RPC performance was empirically tested using a "total performance index" (TPI) to measure the RPC performance:

$$TPI = (\sum_{i=1}^6 (PERFORM_i) / 6)$$

, PERFORM1 through PERFORM6 are the RPC performance in satisfying farmers' needs in precultivation, cultivation, husbandry, harvest, post-harvest stages, extension and education services.

3. Results

Findings revealed the desirable performance of PRCs. The mean total performance was 3.40 on a scale of 1 to 5 (SD=0.74). Furthermore, 6 components of the performance (pre-cultivation, cultivation, husbandry, harvest, post-harvest stages, and extension services) were placed in a medium position. The result of comparing farmers'

needs and the RPC activities showed that the RPC activities matched highly with the needs of farmers.

The theoretical model was assessed by Hierarchical regression analysis. In each stage of the analysis, a set of predictors (from the "determinants of RPC performance" model) entered into the regression equation. It was hypothesized that a variety of factors, including social factors, trust, village and its environment, government's support, and cooperative structure contribute to the formation of RPC performance. The dependent variable of the analysis was performance of RPC. The results of hierarchical regression indicated that the models were able to explain a high percentages of variability in RPC performance. Findings indicated that among the variables postulated in the model to explain performance of the RPC, "free agricultural machines," "how to deal with the villagers," "the level of education of members and the director," "giving credits and loans to cooperative" and "job satisfaction of the director" had a significant influence on the performance of RPC regarding agricultural development.

4. Discussion

The research results supported the important role of RPCs in developing agriculture in the south areas of Kerman Province. Our findings indicate the moderate but significant performance of RPCs. Surprisingly, RPCs lowest performance lies in the sector of providing educational and advisory services, while agricultural education is the key to agricultural development. Therefore, agricultural extension and education of RPCs should be more considered. One of the weaknesses of Iran's agricultural development is the lack of post-harvest services to farmers. If these services are not provided properly, many farmers will lose their products and suffer the consequences. Thus, providing these services along with the establishing and expansion of refrigerators and storehouses are necessary.

5. Conclusion

Given low access to financial resources causes great impact on the performance of cooperatives, more financial and non-financial support from organizations related to agriculture, especially Jihad-e-Keshavarzi Organization, Organization of Rural Cooperatives and Agricultural Bank is recommended. Also, agricultural cooperatives should contribute actively in inspiring, motivating and supporting their members as well as improving their welfare status.

Acknowledgments

This research did not receive any specific grant from funding agencies in the public, commercial, or not-for-profit sectors.

Conflict of Interest

The authors declared no conflicts of interest.

تعیین کننده‌های عملکرد تعاونی‌های تولید روستایی در جنوب استان کرمان

* مینا فاریابی^۱، مصطفی احمدوند^۲

۱- دانشجوی کارشناسی ارشد، گروه مدیریت توسعه روستایی، دانشکده کشاورزی، دانشگاه یاسوج، یاسوج، ایران.

۲- دانشیار، گروه مدیریت توسعه روستایی، دانشکده کشاورزی، دانشگاه یاسوج، یاسوج، ایران.

حکیده

تاریخ دریافت: ۰۱ شهریور ۱۳۹۵

تاریخ پذیرش: ۰۱ اسفند ۱۳۹۵

پیمایش حاضر با هدف تحلیل عوامل مؤثر بر عملکرد تعاونی‌های تولید روستایی در جنوب کرمان انجام شد. جامعه آماری پژوهش ۱۳ تعاونی تولید روستایی فعال بود که بر اساس روش نمونه‌گیری بحرانی یک تعاونی موفق انتخاب شدند و بر ۵۰ عضو آن مطالعه شد. ابزار پژوهش، پرسش‌نامه‌های محقق‌ساخته بود که روایی ظاهری و محتوایی آن را صاحب‌نظران تأیید کردند. پایایی پرسش‌نامه نیز با انجام مطالعه‌های پیش‌آهنگ و محاسبه آلفای کرونباخ (۰/۸۱۹-۰/۷۴۶) به دست آمد. داده‌ها با نرم‌افزار آماری SPSS ۱۹ تجزیه و تحلیل شدند. یافته‌ها نشان داد عملکرد کل تعاونی تولید روستایی مطالعه‌شده در سطح نسبتاً مطلوبی (۳/۴۰) است. یافته‌های حاصل از واکاوی مقایسه‌ای عملکرد تعاونی تولید روستایی و نیازهای خدماتی کشاورزان نیز از سازگاری و تطابق نسبی فعالیت‌های خدماتی تعاونی با نیاز کشاورزان عضو حکایت داشت. علاوه بر این، یافته‌های رگرسیون سلسله مراتبی نشان داد که مؤلفه‌های اعطای رایگان ماشین‌آلات کشاورزی، نحوه برخورد با اعضا، میزان تحصیلات اعضا و هیئت‌مدیره، تخصیص اعتبارات و وام به تعاونی، و رضایت شغلی مدیرعامل به عنوان تعیین‌کننده‌های مهم و معنادار در پیش‌بینی عملکرد تعاونی تولید روستایی شناسایی شدند. مدل رگرسیونی می‌تواند ۷۴/۵ درصد از واریانس عملکرد تعاونی را تبیین کند.

کلیدواژه‌ها:

تعاونی تولید روستایی، توسعه کشاورزی، عملکرد تعاونی، موفقیت تعاونی، جنوب کرمان

مقدمه

نظام‌های قانونی، ناسازگاری میان نظام‌های مرسوم بهره‌برداری و قانونی حق مالکیت، شیوه‌های نامناسب و ناکارآمد را در فعالیت‌های کشاورزی این کشورها شکل داده است. این اعتقاد وجود دارد که تعاونی‌های تولید روستایی به عنوان شکل جدید سازمان‌دهی تولید و با توجه به اصلاح ساختار درونی می‌توانند زمینه مشارکت بیشتری را بر اساس بازارهای کارآمد و استفاده مؤثرتر از نهاده‌های تولید تأمین کنند (Arnott & Stiglitz, 1988).

یکی از تنگناهای بخش کشاورزی ایران، کمبودن بازدهی تولید یا نازل بودن سطح بهره‌وری عوامل تولید است. اما با توجه به اینکه تعاونی‌های تولید آثار مهمی را از جنبه‌های مختلف اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی بر اعضا و مناطق تحت نفوذ خود بر جا می‌گذارند، این نهادها می‌توانند با تأثیر بر امکانات کشاورزان توان تولید آن‌ها را افزایش دهند، به گونه‌ای که بتوانند با بازدهی بیشتر و هزینه کمتر محصولات خود را تولید کنند و با قیمتی مطلوب‌تر به فروش برسانند (Baseri, Sadeghi, & Khaksar, 2010). در نتیجه با توجه به ناکارآمدی نظام خرده‌دهقانی در ایجاد تحرک و پویایی در بخش کشاورزی ایران، بخش تعاونی و به خصوص تعاونی‌های تولید روستایی با افزایش میزان عملکرد تولید کشاورزی، ابزار مناسبی برای بهبود وضعیت کشاورزی هستند. تعاونی‌های تولید

از دیرباز یاری‌گری سنت بارزی در جوامع روستایی ایران شناخته شده و به عنوان راه‌حلی برای مقابله با دشواری‌های زندگی اجتماعی و اقتصادی به کار گرفته شده است (Farhadi, 2002). در این راستا، تعاونی‌های تولید روستایی نیز به عنوان سازمان‌هایی خودجوش و ناشی از حرکت درونی جامعه روستایی، باید بتوانند بدون کمک‌های دولت و تنها متکی به خود و همیاری اعضای خود موجب رشد و توسعه اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و نیز توسعه و گسترش سازمان خود باشند (Hadizadeh Bazaz, & Anabestani, 2012).

در ساختار اقتصاد کشاورزی نیز تعاونی‌ها در هر نوع تغییر و تحول ساختاری نقشی بسیار ارزنده دارند. سهم‌شدن در فعالیت‌های کشاورزی از طریق تشکیل تعاونی‌های تولیدی در نظام کشاورزی جهان گسترش یافته است (Ahmadpour, Mokhtari, & Poursaeed, 2014). در واقع تعاونی‌ها به عنوان نوعی نظام بهره‌برداری، جایگاه ویژه‌ای در اقتصاد کشاورزی کشورهای آسیایی و اروپایی دارند. وجود اطلاعات ناقص، ناهمگون بودن بازارها، ضعف در زیرساخت‌های اقتصادی و ارتباطی، چالش در

* نویسنده مسئول:

مینا فاریابی

نشانی: یاسوج، دانشگاه یاسوج، دانشکده کشاورزی، گروه مدیریت توسعه روستایی.

تلفن: ۳۱۰۰۶۰۱۱ (۰۷۴) +۹۸

پست الکترونیکی: mina.faryabi@yahoo.com

اجتماعی و فرهنگ جامعه ایران اسلامی شناخته شده است. در قانون اساسی جمهوری اسلامی نیز به عنوان بخشی از سیستم اقتصادی نظام جمهوری اسلامی در راستای گسترش عدالت، برابری و مشارکت اجتماعی و اقتصادی، معرفی شده است. به این تفکر مکرراً در اولویت‌های برنامه‌های توسعه اجتماعی و اقتصادی و سند چشم‌انداز نظام جمهوری اسلامی توجه شده است (Kamalian, 2007).

با وجود گذشت بیش از ربع قرن از پیدایش شرکت‌های تعاونی تولید روستایی، این تعاونی‌ها نتوانسته‌اند نقش مؤثر خود را در اقتصاد ملی ایفا کنند، به طوری که بخش تعاون در کشور ایران هنوز با چالش‌هایی مواجه است. از سویی، منطقه مطالعه‌شده جنوب کرمان است که با وسعتی معادل ۴۰,۰۰۰ کیلومترمربع شامل هفت شهرستان جیرفت، کهنوج، عنبرآباد، منوجان، رودبار جنوب، قلعه‌گنج و فاریاب است. جنوب کرمان با تولید بیش از چهار میلیون تن انواع محصولات کشاورزی و دامی شامل ۸۵ گونه محصول زراعی و باغی با کیفیت مطلوب است که در واقع این ظرفیت توسعه در کمتر جایی از کشور فراهم است. به طور کلی، این منطقه با سطح زیر کشت حدود ۲۴۲ هزار هکتار، ۲۹ درصد سطح زیر کشت و حدود ۶۷ درصد از کل تولیدات کشاورزی و دامی استان و حدود ۴ درصد از تولید کشور را به خود اختصاص داده است و به‌تنهایی در ده محصول کشاورزی رتبه اول تا سوم تولید و سطح زیر کشت کشور را دارد. علاوه بر آن، تعاونی‌های تولیدی در جنوب کرمان مساحتی برابر با ۴۹/۸۶۱ هکتار را شامل شده است، اما خردی و پراکندگی زمین‌های کشاورزی و فقر روستایی مانع از همگامی فعالیت این بخش اقتصاد با برنامه‌های توسعه شده است. این موضوع موجب شده است که در این منطقه تشکیل تعاونی‌های تولید روستایی رونق زیادی نداشته باشد.

جنوب کرمان از جمله استان‌هایی است که به منظور فراهم‌سازی زمینه‌های توسعه روستایی، نیاز به تجدید نظر اساسی در ساختار نظام‌های بهره‌برداری دارد (Kerman Organization of Management and Planning, 2014). در نهایت با توجه به اینکه جنوب کرمان منطقه‌ای است که یکی از قطب‌های مهم کشاورزی در کشور به حساب می‌آید، توجه به نظام‌های بهره‌برداری جمعی از جمله تعاونی‌های تولید روستایی در این منطقه ضروری به نظر می‌رسد. امید است که با تجزیه و تحلیل موقعیت کنونی تعاونی‌های تولید روستایی از لحاظ عملکرد در جنوب کرمان و ارائه راهکارها در چنین شرایطی مسائل و تنگنایی که شرکت‌های تعاونی تولید با آن مواجه هستند، شناسایی شوند و برای حل آن‌ها اقداماتی علمی و عملی صورت گیرد تا بدین طریق از یک سو مدیران تعاونی‌های تازه تأسیس با الهام از تجارب و شرایط موجود بتوانند کار خود را به نحو مطلوب آغاز کنند و از سوی دیگر مدیران تعاونی‌های باسابقه پاسخ‌گوی تعهدات و الزامات جدید و منطبق با مقتضیات زمان باشند (Kamalian,

روستایی با افزایش عملکرد تولید، در بازتوزیع منافع حاصل از رشد بخش کشاورزی، ایجاد اشتغال پویا و مولد، توسعه مشارکت مردمی در بخش کشاورزی، کاهش ریسک سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی، کاهش هزینه‌های دولتی در تولید و دستیابی هر چه بیشتر به اهداف توسعه نقش بسزایی ایفا می‌کنند. تحقیقات انجام‌شده درباره تعاونی‌ها نشان می‌دهد بهره‌وری سرمایه در شرکت‌های تعاونی به مراتب بیش از بخش خدمات و خصوصی است (Deputy of Reasech, Education and Extension of Ministry of Cooperatives, 2000).

از سویی تعاونی‌های تولید روستایی به عنوان یکی از مهم‌ترین منابع تولید محصولات کشاورزی از متولیان تأمین امنیت غذایی در کشور به شمار می‌آیند (Latifian, 2007). علاوه بر آن، تعاونی‌های تولید روستایی با افزایش بازدهی تولید، نقش بسیار مهمی در کاهش فقر روستایی ایفا می‌کنند و می‌توانند خدماتی را که دولت‌ها قادر به تأمین آن‌ها برای مردم فقیر نیست، فراهم کنند (Boozarjehri & Hadizadeh Bazaz, 2013). در نتیجه، بررسی و تحلیل عملکرد شرکت‌های تعاونی تولید روستایی به منظور ارائه راهکارهای اجرایی منطبق با سیاست‌ها و برنامه‌های توسعه، اجتناب‌ناپذیر است و می‌تواند گام مؤثری برای خودکفایی کشور و اقتصاد بدون نفت باشد (Latifian, 2007).

از آنجایی که برنامه‌ریزان به بخش تعاون به عنوان یکی از ارکان اصلی در نظام اقتصادی جمهوری اسلامی ایران توجه ویژه‌ای می‌کنند، هدایت فعالیت‌ها به سمت بخش تعاون اهمیت ویژه‌ای دارد (Ansari, 1996). از سوی دیگر، در برنامه بلندمدت افق چشم‌انداز توسعه اقتصادی کشور به فعالیت‌های اقتصادی در بخش تعاون توجه دوچندان شده است. برنامه‌ریزان برای مقابله با بحران‌های اقتصادی کشور و رفع وابستگی به ویژه در زمینه مواد غذایی، کاهش نرخ بیکاری و افزایش شاخص‌های رفاه اجتماعی نگاه خود را به بخش تعاون معطوف کرده‌اند. در این راستا، شناخت مشکلات و تعیین اولویت‌ها در برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری در سطح فعالیت‌های تعاونی‌ها اهمیت و ضرورت خاصی برای نیل به اهداف یادشده دارد (Madane, 1992). اما نخستین گام برای توانمندسازی تعاونی‌ها دستیابی به برداشت و مفهومی مشترک از آن است. تعاون در مفهوم عام به معنای «همکاری» است و در مفهوم خاص و اقتصادی آن به نوعی سازمان اقتصادی یا اجتماعی اطلاق می‌شود. از نگاه اتحادیه بین‌المللی تعاون^۱ نیز تعاونی اجتماع داوطلبانه افرادی است که به منظور تأمین نیازها و دستیابی به اهداف مشترک اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی خود از راه تأسیس، اداره و نظارت آزادانه مؤسسه‌ای با مالکیت مشاع با همدیگر به توافق رسیده‌اند (Shabanali Fami, Gharoun, & Ghasemi, 2012). بنابراین تفکر تعاون با مفهوم همکاری متقابل و یاری‌رساندن به یکدیگر به عنوان بخشی از جنبه‌های ارزش مبانی

1. International Cooperatives Association (ICA)

2007). بنابراین، بررسی میزان عملکرد تعاونی‌های تولید روستایی در شرایط کنونی و عوامل مؤثر بر عملکرد آن‌ها به عنوان سؤال اصلی پژوهش ضروری به نظر می‌رسد. این تحقیق به دنبال این اهداف است: سنجش عملکرد تعاونی‌های تولید روستایی در جنوب کرمان، شناسایی تعیین‌کننده‌های عملکرد شرکت‌های تعاونی تولید روستایی در جنوب کرمان.

مروری بر ادبیات موضوع

در راستای تحقیق، مطالعات تجربی بررسی شد که در ادامه به مهم‌ترین آن‌ها اشاره می‌شود. در مطالعه‌ای احمدوند و مهدیان بروجنی (۲۰۱۳) به این نتیجه رسیده‌اند که عملکرد شرکت‌های کشاورزی در شش مرحله تهیه بستر، کاشت، داشت، برداشت، پس از برداشت و خدمات آموزشی ترویجی در حد متوسط است. باصری، صادقی، و خاکسار (۲۰۱۰) در پژوهشی بیان کردند که عملکرد مناسب تعاونی‌های تولید در کاهش میزان مهاجرت، افزایش مشارکت در امور تولیدی و اجتماعی، جذب نیروی کار خارج از خانوار و تغییر نگرش از نگاه سنتی به کشاورزی به نگاه تجاری در بین اعضا و افزایش خودآگاهی اجتماعی، نقش مؤثری داشته‌اند.

تعاونی‌های تولیدی با عملکرد مناسب خود ضمن افزایش دادن مشارکت روستاییان در برنامه‌های توسعه روستا، به توزیع عادلانه منابع و دسترسی برابر روستاییان به فرصت‌های اقتصادی و اجتماعی کمک می‌کنند. ببی و شاوو^۲ (۲۰۰۵) در پژوهش خود به این نتیجه رسیدند که با تشکیل تعاونی‌های تولید در مناطق روستایی شاخص‌های فقر در مناطق روستایی به دلیل فعالیت گسترده تعاونی از طریق یکپارچه کردن اراضی زراعی، افزایش بازدهی آبیاری، فراهم‌شدن زمینه لازم برای اجرای خدمات زیربنایی و مهندسی و تقویت یکپارچه‌سازی اراضی زراعی کاهش می‌یابد. در نهایت افراد روستایی از منظر اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و روان‌شناختی توانمند می‌شوند و توانایی این را پیدا می‌کنند که کیفیت زندگی خود را بهبود بخشند. زند و فرج‌الحسینی (۲۰۱۵) در مطالعه خود با عنوان کاربرد ظرفیت نوآوری در بهبود عملکرد تعاونی‌های زنان روستایی، سه متغیر سازوکارهای اقتصادی، سیاست‌گذاری و آموزشی ترویجی را در بهبود عملکرد تعاونی‌ها مطرح کردند. هادی‌زاده‌بزار، شایان، بوزرجمهری، و نوغانی‌دخت بهمنی (۲۰۱۴) در پژوهش خود تحت عنوان سنجش و ارزیابی عوامل مؤثر در بهبود عملکرد تعاونی‌های تولید روستایی خراسان رضوی، عوامل حمایت‌های مالی دولت در اجرای اقدامات زیربنایی، نحوه مدیریت، میزان انگیزه اعضا و میزان مشارکت اعضا را در بهبود عملکرد تعاونی‌ها مهم برشمردند.

پورطاهری، پاپلی، و فلاحی (۲۰۱۲) در مطالعه‌ای تحت عنوان ارزیابی عملکرد تعاونی‌های کشاورزی در مناطق روستایی شهرستان خرم‌آباد، بیان کردند که عملکرد تعاونی‌ها

2. Bibby & Shaw

وابسته به میزان توجه به مسائل اجتماعی، اقتصادی و محیطی است. بریسکو^۳ (۲۰۱۰) در پژوهشی توجه‌نکردن به آموزش اعضا، عدم‌میزان ارتباط درونی و عاطفی، توجه‌نکردن به بازاریابی محصولات کشاورزی و اعمال‌نکردن رهبری پویا توسط هیئت‌مدیره را از موانع مؤثر در عملکرد تعاونی‌های تولیدی می‌داند. ترابی، حیدری و قلی‌نیا (۲۰۱۰) در پژوهشی با عنوان «بررسی میزان تأثیر مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی در عملکرد شرکت‌های تعاونی دام و طیور شهرستان مشهد»، دو متغیر مشارکت اجتماعی و اعتماد اجتماعی را دارای بیشترین تأثیر بر میزان عملکرد شرکت‌های تعاونی برشمردند. هوشمند و حسن‌زاده (۲۰۱۰) در مطالعه خود با عنوان «بررسی نگرش اعضای شرکت‌های تعاونی مرزنشینان در زمینه عملکرد این تعاونی‌ها در خراسان رضوی»، متغیرهای اقتصادی و مدیریتی را دارای بیشترین تأثیر بر عملکرد تعاونی‌ها مطرح کردند.

جون، آدرین و وادگرین^۴ (۲۰۰۸) در پژوهش خود نبود تشریح مساعی و همکاری اعضا را از موانع فعالیت تعاونی‌های تولید روستایی مطرح کردند. کرمی و رضائی‌مقدم (۲۰۰۵) در پژوهشی با عنوان «مدل‌سازی عوامل مؤثر بر عملکرد تعاونی‌های تولید کشاورزی در ایران» بیان کردند که عوامل اجتماعی، طبیعی، حمایت دولت، اعتماد و ساختار درونی تعاونی بر عملکرد تعاونی‌های مطالعه‌شده مؤثر بوده است. شجری، باریکانی و امجدی (۲۰۰۸) در پژوهشی از عوامل مؤثر بر کارایی اقتصادی تعاونی‌های تولید کشاورزی را میزان تحصیلات مدیرعامل شرکت، تعداد فعالیت‌های شرکت و فاصله مسافتی شرکت تعاونی از مرکز شهر ذکر کرده‌اند. صدیقی و درویشی‌نیا (۲۰۰۲) در مطالعه خود عامل فعالیت‌های آموزشی ترویجی را در افزایش عملکرد تعاونی‌ها مؤثر دانستند.

احمدپور و همکاران (۲۰۱۴) در پژوهشی عوامل محیطی، نگرشی و فرهنگی را مهم‌ترین عوامل مؤثر بر عملکرد تعاونی‌ها مطرح کردند. نورالدین، راجاراتنام، انورسعید، هنیف و یوهان^۵ (۲۰۱۱) در مطالعه‌ای بر تعاونی‌های کشور مالزی عوامل مدیریتی و شخصیتی اعضا را عوامل اصلی افزایش عملکرد تعاونی‌ها مطرح کرد. مک‌دونالد و روارث^۶ (۲۰۱۳) در پژوهش خود توجه به عوامل فرهنگی اجتماعی اعضا، مدیریتی و اقتصادی را عوامل افزایش عملکرد تعاونی‌ها معرفی کردند. کرمی و آگهی (۲۰۱۳) در مطالعه‌ای عوامل مدیریتی، اقتصادی و فرهنگی اجتماعی را از مهم‌ترین عوامل افزایش عملکرد تعاونی‌ها برشمردند.

نیورو و کومور^۷ (۲۰۰۵) در پژوهشی به این نتیجه رسیدند

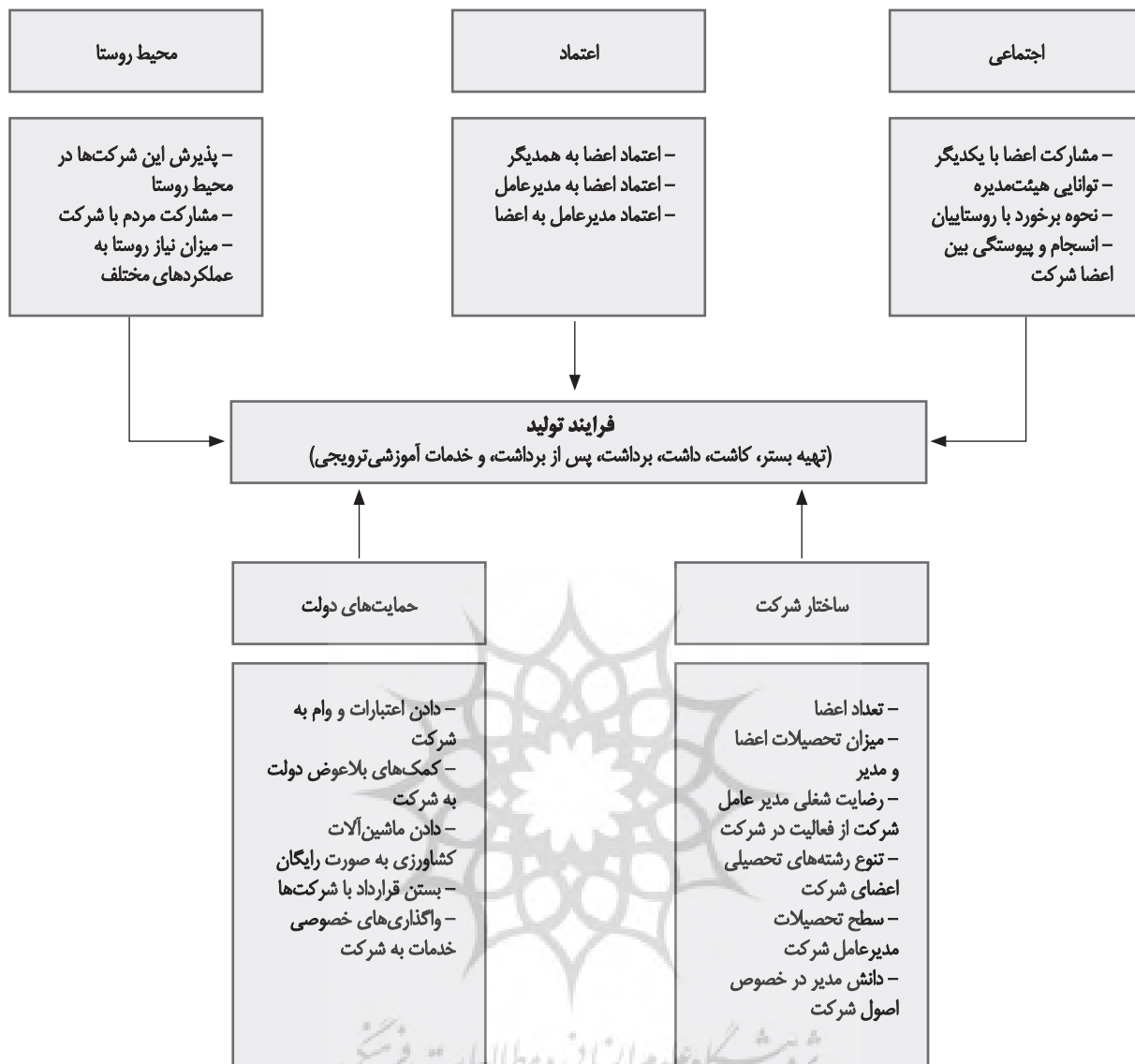
3. Briscoe

4. John, Adrian, & Wade Green

5. Noordin, Rajaratnam, Anuarsaid, Hanif, & Juhan

6. Macdonald & Rowarth

7. Nyoro & Komor

مجله پژوهش‌های روستایی

تصویر ۱. چارچوب مفهومی پژوهش (برگرفته از کرمی و رضایی‌مقدم، ۲۰۰۵)

شرکت‌های تعاونی تولید روستایی جنوب کرمان، تکمیل شد. منطقه مطالعه‌شده جنوب کرمان بود که با وسعتی معادل ۴۰,۰۰۰ کیلومتر مربع شامل هفت شهرستان جیرفت، کهنوج، عنبرآباد، منوجان، رودبار جنوب، قلعه گنج و فاریاب می‌شود. نکته حائز اهمیت این است که جنوب کرمان با تولید بیش از چهار میلیون تن انواع محصولات کشاورزی و دامی شامل ۸۵ گونه محصول زراعی و باغی با کیفیت مطلوب بوده که در واقع این ظرفیت توسعه در کمتر جایی از کشور فراهم است. این منطقه با سطح زیر کشت حدود ۲۴۲ هزار هکتار، ۲۹ درصد سطح زیر کشت و حدود ۶۷ درصد از کل تولیدات کشاورزی و دامی استان و حدود ۴ درصد از تولید کشور را به خود اختصاص داده است و به‌تنهایی در ده محصول کشاورزی رتبه اول تا سوم تولید و سطح زیر کشت کشور را دارد. تعاونی‌های تولیدی در

که عوامل محیطی، ساختار شرکت و حمایت‌های دولت مهم‌ترین عوامل مؤثر بر افزایش عملکرد تعاونی‌ها هستند. مائودونگ^۸ (۲۰۱۱) در بررسی تعاونی‌های کشور ویتنام سرمایه اجتماعی و اقتصادی را مهم‌ترین عوامل مؤثر بر عملکرد تعاونی‌ها معرفی کرد. با مرور پیشینه نگاشته‌ها پیرامون عملکرد شرکت‌های تعاونی تولید روستایی و تجارب محققان، چارچوب مفهومی پژوهش حاضر در تصویر شماره ۱ آمده است.

روش‌شناسی تحقیق

پژوهش حاضر بر مبنای هدف، کاربردی و با روش پیمایش انجام شده است. ابزار جمع‌آوری داده‌ها پرسش‌نامه‌ای محقق‌ساخته بود که در قالب مصاحبه‌های ساختارمند با اعضای

8. Mau Dung

جدول ۱. جامعه و نمونه آماری

نوع شرکت	تعداد	تعداد کل اعضا	نمونه	تعداد اعضا	تعداد نمونه برآورده شده	تعداد نمونه مطالعه شده
شرکت موفق	۱۳	۲۵۴۰	۱	۳۶۰	۵۹	۵۰

مجله پژوهش‌های روستایی

جدول ۲. پایایی مؤلفه‌های قسمت‌های مختلف پرسش‌نامه

مؤلفه	آلفای کرونباخ
بسترسازی	۰/۷۹۰
کاشت	۰/۷۴۶
داشت	۰/۷۵۲
برداشت	۰/۷۶۱
پس از برداشت	۰/۷۷۸
خدمات ترویجی و مشاوره‌ای	۰/۷۷۰
حمایت دولت	۰/۸۱۸
اجتماعی	۰/۸۱۸
محیط روستا	۰/۸۱۹
سازه اعتماد	۰/۸۱۸
ساختار شرکت	۰/۸۱۸

مجله پژوهش‌های روستایی

بر اساس روش نمونه‌گیری بحرانی تصادفی^۹، از بین ۱۳ شرکت فعال و موفق، یک تعاونی انتخاب شد. در بسیاری از مطالعات اجتماعی و اقتصادی به ویژه هنگامی که نمونه مورد مطالعه همگن باشد (مانند اعضای تعاونی مورد مطالعه)، انتخاب حداکثر ۱۵ درصد از جامعه مورد مطالعه به عنوان نمونه کافی است (Rayn, 2013). از این رو، در مطالعه حاضر نیز ۱۵ درصد (۵۹ نفر) از جامعه آماری به عنوان نمونه انتخاب شد (جدول شماره ۱). در نهایت از تعداد اعضای این تعاونی فعال ۳۶۰ نفر بود که در مجموع ۵۰ نفر از اعضای تعاونی موفق در فرایند پژوهش مشارکت کردند.

در پژوهش حاضر جمع‌آوری داده‌ها با استفاده از یک پرسش‌نامه محقق‌ساخته بود که حاوی سؤالات بسته‌ای در قالب طیف لیکرت پنج‌گزینه‌ای (خیلی کم، کم، متوسط، زیاد و خیلی زیاد) طراحی شده بود. پرسش‌نامه مذکور شامل دو بخش مجزای بررسی عملکرد شامل شش حیطه بسترسازی (هشت گویه)، کاشت (شش گویه)، داشت (پنج گویه)، برداشت (سه گویه)، پس از برداشت (شش گویه)، و خدمات آموزشی ترویجی و مشاوره‌ای (پنج گویه) و عوامل مؤثر بر عملکرد شامل پنج حیطه

جنوب کرمان مساحتی برابر با ۴۹/۸۶۱ هکتار را شامل شده است. اما جنوب کرمان به دلایل متعدد هم‌چون همگامی با برنامه‌های توسعه، افزایش روزافزون جمعیت، افزایش نیروی جوان تحصیل کرده، عدم اشتغال کافی و شرایط خاص آب‌وهوایی و نیز محدودیت‌های منابع آبی، از جمله استان‌هایی است که به منظور فراهم‌سازی زمینه‌های توسعه روستایی، نیاز به تجدید نظر اساسی در ساختار نظام‌های بهره‌برداری دارد (Kerman Organization of Management and Planning, 2014).

سازمان تعاون روستایی جنوب کرمان در پهنه‌بندی‌ای که برای شرکت‌های تعاونی تولید مستقر در جنوب کرمان انجام داده، تعداد ۱۹ تعاونی تولید روستایی را به ثبت رسانده است. بنابراین، جامعه آماری در این تحقیق ۱۹ شرکت تعاونی تولید روستایی است که در روستاهای جنوب کرمان مستقر هستند. تعداد کل اعضای این ۱۹ شرکت ۳/۶۲۹ نفر است. بنا به نظر کارشناسان سازمان تعاون روستایی جنوب کرمان از تعداد ۱۹ شرکت موجود در جنوب کرمان، حدود ۱۳ شرکت با فعالیت زیاد و جزو شرکت‌های موفق و شش شرکت دیگر به صورت نیمه فعال یا ناموفق بوده‌اند (South of Kerman Organization for Rural Cooperative, 2014).

9. Critical random sampling

جدول ۳. وضعیت تحصیلات اعضای مطالعه‌شده در تعاونی

میزان تحصیلات	فراوانی ساده	درصد فراوانی	درصد فراوانی معنبر	فراوانی تجمعی
بی‌سواد	۲۸	۵۶	۵۶	۵۶
سیکل	۱۱	۲۲	۲۲	۷۸
دیپلم	۷	۱۴	۱۴	۹۲
لیسانس و بالاتر	۴	۸	۸	۱۰۰
جمع	۵۰	۱۰۰	۱۰۰	

نظام‌های پژوهش‌های روستایی

نما: بدون تحصیلات

نرم‌افزار آماری SPSS ۱۹ تجزیه و تحلیل شدند.

یافته‌ها

یافته‌ها حاکی از آن است که اکثر افراد مورد مطالعه در پژوهش حاضر از اعضای عادی شرکت (۸۶ درصد) و بقیه اعضا در مقام هیئت‌رئیس (۱۲ درصد) و در نهایت مدیرعامل (۲ درصد) هستند. همچنین، هفت نفر از مشارکت‌کنندگان زن (۱۴ درصد) و ۴۳ نفر باقی‌مانده (۸۶ درصد) مرد بودند. جوان‌ترین عضو تعاونی مورد مطالعه ۲۳ ساله و مسن‌ترین آن‌ها ۷۰ ساله بود. از نظر تحصیلات نیز بیش از نیمی از مشارکت‌کنندگان (۵۶ درصد) بی‌سواد بودند (جدول شماره ۳).

نگرش روستاییان پیرامون عملکرد تعاونی‌ها

برای ارزیابی عملکرد تعاونی مورد مطالعه در جنوب کرمان، از پاسخ‌های مندرج در پرسش‌نامه‌های اعضا استفاده شد. بدین منظور، در گام نخست، وضعیت «انجام» و «نیاز» مؤلفه‌ها مطابق

حمایت‌های دولت (پنج گویه)، اجتماعی (چهار گویه)، محیط روستا (سه گویه)، اعتماد (سه گویه)، و ساختار شرکت (شش گویه) بود. در بخش بررسی عملکرد مؤلفه‌های هر بخش در وضعیت‌های میزان نیاز تعاونی و میزان انجام توسط تعاونی و در بخش عوامل مؤثر بر عملکرد وضعیت هر کدام از تعیین‌کننده‌ها در حال حاضر و میزان تأثیر بر عملکرد شرکت بررسی شدند. علاوه بر آن، ویژگی‌های جمعیت‌شناختی اعضا و ویژگی‌های تعاونی بررسی شد (برای اطلاع از محتوای گویه‌ها هر حیطه یا عامل به جداول بخش یافته‌ها مراجعه شود).

روایی ظاهری و محتوایی پرسش‌نامه با کسب نظرات استادان و صاحب‌نظران و اعمال اصلاحات لازم به دست آمد. پایایی پرسش‌نامه نیز با انجام مطالعه‌ای پیش‌آهنگ در محدوده خارج از تعاونی‌های مطالعه‌شده و محاسبه ضریب آلفای کرونباخ به دست آمد. ضریب آلفای کرونباخ در همه موارد بالاتر از ۰/۷۰ به دست آمد که مقدار آن برای هر بخش از پرسش‌نامه در جدول شماره ۲ آمده است. داده‌ها پس از گردآوری، کدگذاری و با استفاده از

جدول ۴. نحوه محاسبه ماتریس ارزیابی عملکرد تعاونی

مؤلفه	انجام	نیاز	وزن	اعتبار وزنی
	$A_j = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^m a_{ij}$	$B_j = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^m b_{ij}$	$\frac{B_j}{\sum_{j=1}^m B_j}$	$E_j = \frac{B_j}{\sum_{j=1}^m B_j} \times A_j$
مجموع				$\sum_{j=1}^m C_j$

نظام‌های پژوهش‌های روستایی

a_{ij} : پاسخ فرد i ام به وضعیت انجام مؤلفه j ام

B_j : پاسخ فرد i ام به وضعیت نیاز مؤلفه j ام

A_j : وضعیت نهایی هر مؤلفه (میانگین پاسخ همه روستاییان به وضعیت انجام مؤلفه مورد نظر)

B_j : وضعیت نهایی هر مؤلفه (میانگین پاسخ همه روستاییان به وضعیت نیاز مؤلفه مورد نظر)

C_j : حاصل ضرب نهایی هر مؤلفه در وزن آن (وزن هر مؤلفه از تقسیم وضعیت نهایی نیاز آن بر مجموع ضرایب نهایی نیازهای هر مجموعه به دست می‌آید).

n : تعداد اعضا پاسخ دهنده (۵۰)

m : تعداد مؤلفه‌ها در هر شاخص مورد ارزیابی

برای ارزیابی عملکرد تعاونی‌های تولید روستایی مورد مطالعه از معادله شاخص عملکرد کل (TPI) برای فعالیت تعاونی‌ها در شش مرحله فرایند تولید کشاورز (تهیه بستر، کاشت، داشت، برداشت، پس از برداشت، و خدمات آموزشی ترویجی) بهره گرفته شد.

معادله (۱):

$$TPI = (\sum_{i=1}^6 Perform) / 6$$

در این معادله، TPI شاخص عملکرد کل و ۱ Perform تا ۶ Perform شامل عملکرد تعاونی در شش زمینه تهیه بستر، کاشت، داشت، برداشت، پس از برداشت، و خدمات آموزشی ترویجی می‌شود. یافته‌های پژوهش نشان داد که میانگین عملکرد کل تعاونی برابر ۳/۴۰ با انحراف معیار ۰/۷۴ بود. از آن جایی که دامنه عملکرد کل بین صفر تا پنج تعیین شده بود، می‌توان چنین استنباط کرد که عملکرد تعاونی در سطح بالایی بود. بنابراین، در ارائه خدمات به کشاورزان نسبتاً موفق بوده‌اند. این یافته‌ها با یافته‌های احمدوند و مهدیان بروجنی (۲۰۱۳) که در پژوهش خود بیان کردند عملکرد کل شرکت‌های خدمات مشاوره‌ای در سطح متوسط به بالاست، هم‌خوانی دارد. اما با یافته‌های کرمی و رضائی‌مقدم (۲۰۰۵) که در پژوهش خود به این نتیجه رسیدند که عملکرد کل تعاونی‌های کشاورزی در سطح پایینی است، هم‌خوانی ندارد.

واکوی مقایسه‌ای انجام و نیاز در تعاونی تولید روستایی

با توجه به این که عملکرد کل تعاونی تولید روستایی در حد متوسطی قرار دارد، اجزای عملکرد آنان در شش مرحله فعالیت تعاونی (تهیه بستر، کاشت، داشت، برداشت، پس از برداشت، و خدمات آموزشی ترویجی) ممکن است متفاوت باشد. در نتیجه برای مقایسه میزان نیاز کشاورزان عضو تعاونی تولید روستایی به خدمات کشاورزی و میزان فعالیت‌های انجام‌شده توسط تعاونی تولید روستایی در مراحل مختلف فرایند تولید کشاورز (تهیه بستر، کاشت، داشت، برداشت، پس از برداشت، و خدمات آموزشی ترویجی) از آزمون مقایسه میانگین بین دو مرحله میزان نیاز و انجام بهره گرفته شد.

یافته‌های جدول شماره ۶ نشان داد که در برخی از مراحل فرایند تولید محصولات کشاورزی تفاوت معناداری بین میزان نیاز کشاورزان عضو تعاونی به خدمات کشاورزی و میزان خدمات کشاورزی انجام‌شده توسط تعاونی تولید روستایی مورد مطالعه وجود دارد؛ به گونه‌ای که در ارتباط با میزان نیاز کشاورزان به خدمات کشاورزی، بیشترین نیاز کشاورزان به مرحله تهیه بستر (CV=۰/۲۱۳۰) و کمترین نیاز کشاورزان به مرحله خدمات آموزشی ترویجی فرایند تولید (CV=۰/۳۲۶۴) بود.

علاوه بر این، مطابق با یافته‌های موجود در جدول شماره ۶ بالاترین میزان عملکرد تعاونی تولید روستایی در ارتباط

معادله‌های جدول شماره ۴ به دست آمد. آن‌گاه تحلیل نتایج از طریق محاسبه وزن و اعتبار وزنی هر کدام از مؤلفه‌ها و شاخص‌های یاد شده صورت گرفت (جدول شماره ۴).

یافته‌های حاصل از بررسی وضعیت انجام مؤلفه‌های ابعاد عملکرد تعاونی در پژوهش حاضر (جدول شماره ۵) نشان داد که عملکرد تعاونی مورد مطالعه در ارتباط با ابعاد بسترسازی، کاشت، داشت، برداشت، پس از برداشت و خدمات آموزشی ترویجی بود. یافته‌های جدول شماره ۵ حاکی از آن بود که در بُعد بسترسازی مؤلفه افزایش سطح زیرکشت با کسب اعتبار وزنی (۴/۶۴) رتبه نخست میزان عملکرد را به خود اختصاص داد. از سویی، واژه کاشت در هر تعاونی روستایی موقعیت خاصی دارد که در این پژوهش نیز به آن توجه شد. پس از بررسی مؤلفه‌های این پژوهش مشخص شد که از دیدگاه اعضای تعاونی، مؤلفه توسعه و رعایت تناوب کشت با اعتبار وزنی (۴/۹۷) بیشترین میزان فعالیت و عملکرد را در مرحله کاشت تعاونی به خود اختصاص داده است. از آنجا که کمیّت و کیفیت محصول برداشت‌شده تا حد زیادی مربوط به وضعیت داشت است، بررسی فعالیت‌های انجام‌شده در این بُعد حائز اهمیت است. بنابراین، مؤلفه‌هایی برای این بُعد در مطالعه حاضر مدنظر قرار گرفت. با توجه به اطلاعات موجود در جدول شماره ۵ مؤلفه توسعه استفاده از علفکش‌ها با اعتبار وزنی (۴/۳۰) بیشترین فعالیت و عملکرد را در بُعد داشت تعاونی مورد مطالعه به خود اختصاص داده است.

همچنین در هر تعاونی اگر اصول برداشت به درستی اجرا شود، مقدار محصول سالم برداشت‌شده افزایش خواهد یافت که این موضوع یکی از دلایل موفقیت تعاونی محسوب خواهد شد. در نتیجه، با تحلیل اطلاعات مربوط به مؤلفه‌های این بُعد (جدول شماره ۵) وضعیت انجام وزنی هر مؤلفه برداشت تعاونی به دست آمد. از دیدگاه اعضای تعاونی مؤلفه توسعه کمباین و ابزار برداشت با اعتبار وزنی (۳/۸۱) بیشترین میزان عملکرد را در بُعد برداشت تعاونی مورد مطالعه داشت. از سوی دیگر، موقعیت انجام وزنی هر مؤلفه پس از برداشت با بررسی اطلاعات مرتبط با عملکرد تعاونی به دست آمد. اطلاعات موجود در جدول شماره ۵ نشان داد که مؤلفه خرید محصولات کشاورزی با اعتبار وزنی (۳/۸۰) رتبه نخست میزان فعالیت را در بُعد پس از برداشت به خود اختصاص داده است. در نهایت بُعد خدمات آموزشی ترویجی بررسی شد که با توجه به جدول شماره ۵ مؤلفه برگزاری کلاس آموزشی ترویجی برای کشاورزان با اعتبار وزنی (۳/۴۲) بالاترین میزان فعالیت را در ارتباط با بُعد خدمات آموزشی ترویجی در عملکرد تعاونی مورد مطالعه داشت. در پایان با رتبه‌بندی همه عوامل مؤثر بر عملکرد تعاونی مشخص شد که از دیدگاه اعضای تعاونی مورد مطالعه، بُعد کاشت بیشترین میزان فعالیت را در تعاونی مورد مطالعه داشت؛ به طوری که رتبه‌های کل اول، سوم، و چهارم مؤلفه‌های مورد مطالعه در این بُعد قرار داشت.

خدمات آموزشی ترویجی بوده است، هم‌خوانی ندارد. افزون بر آن، رتبه دوم میزان فعالیت تعاونی تولید روستایی مورد مطالعه مربوط به مرحله تهیه بستر (CV=۰/۲۲۰۸) بود. چنین استنباط می‌شود که تعاونی مورد مطالعه با کنترل مکانیکی علف‌های هرز مزارع و کنترل آفات و بیماری‌های مزارع تحت

با فعالیت‌های کاشت (CV=۰/۱۹۶۴) بود. به طوری که با فراهم کردن امکانات کاشت میزان عملکرد کشاورزان افزایش یافته است. این یافته‌ها با نتایج احمدوند و مهدیان بروجنی (۲۰۱۳)، کرمی و رضائی‌مقدم (۲۰۰۵) و روحانی (۲۰۰۰) که بیان کردند بیشترین فعالیت شرکت‌های کشاورزی در زمینه

جدول ۵. ماتریس مؤلفه‌های عملکرد تعاونی

رتبه کل	رتبه	اعتبار وزنی	وزن	میانگین رتبه‌ای وضعیت نیاز	میانگین رتبه‌ای وضعیت انجام	مؤلفه	
۱۲	۵	۴/۰۵	۰/۹۶	۳/۸۴	۴/۲۲	تسطیح اراضی کشاورزی	
۷	۳	۴/۲۱	۰/۹۸	۳/۹۴	۴/۳۰	یکپارچه‌سازی اراضی	
۱۳	۶	۴/۰۱	۰/۹۹	۳/۹۸	۴/۰۶	کانال‌کشی	
۱۷/۵	۸	۳/۵۱	۱/۰۶	۴/۲۶	۳/۳۲	توسعه آبیاری و زهکشی	
۶	۲	۴/۲۸	۱/۰۱	۴/۰۶	۴/۲۴	توسعه منابع آب	بسترسازی
۱۴	۷	۳/۸۳	۰/۹۳	۳/۷۴	۴/۱۲	ایجاد جاده بین مزرعه	
۱۰/۵	۴	۴/۰۶	۰/۹۵	۳/۸	۴/۲۸	تدوین الگوی کشت برای منطقه تحت پوشش	
۲	۱	۴/۶۴	۱/۰۷	۴/۳۰	۴/۳۴	افزایش سطح زیر کشت	
				۳/۹۹	۴/۱۱	جمع کل بسترسازی	
۱۷/۵	۵	۳/۵۱	۱/۰۶	۴/۳۴	۳/۳۲	تهیه و تأمین تراکتور برای کشاورزان	
۳	۲	۴/۴۹	۱/۰۵	۴/۲۶	۴/۲۸	تأمین بذر اصلاح‌شده برای کشاورزان	
۴	۳	۴/۴۵	۱/۰۴	۴/۲۴	۴/۲۸	تأمین کود برای کشاورزان	
۲۸	۶	۲/۶۴	۰/۹۲	۳/۷۶	۲/۸۸	تأمین بذر پاش برای کشاورزان	کاشت
۱	۱	۴/۹۷	۰/۹۶	۳/۹۴	۵/۱۸	توسعه و رعایت تناوب کشت	
۹	۴	۴/۱۶	۰/۹۵	۳/۹۰	۴/۳۸	توسعه یکجا کشتی	
				۴/۰۷	۴/۰۵	جمع کل کاشت	
۸	۲	۴/۱۸	۱/۰۲	۳/۸۸	۱/۴۰	کنترل آفات و بیماری‌های مزارع تحت پوشش	
۲۶	۵	۲/۹۷	۰/۹۸	۳/۷۴	۳/۰۴	کنترل بیولوژیکی مزارع	
۱۰/۵	۳	۴/۰۶	۱/۰۱	۳/۸۲	۴/۰۲	کنترل مکانیکی علف‌های هرز مزارع	داشت
۵	۱	۴/۳۰	۱/۰۲	۳/۸۶	۴/۲۲	توسعه استفاده از علفکش‌ها	
۲۵	۴	۲/۹۸	۰/۹۵	۳/۶۰	۳/۱۴	آزمایش بر روی آفات و بیماری‌های مزارع	
				۳/۷۸	۳/۷۰	جمع کل داشت	
۱۵	۱	۳/۸۱	۱/۰۳	۴/۲۲	۳/۷	توسعه کمباین و ابزار برداشت	
۲۳	۲	۳/۲۲	۰/۹۹	۴/۰۲	۳/۲۶	تجهیز دیگر ماشین‌های برداشت	برداشت
۲۷	۳	۲/۶۶	۰/۹۸	۴	۲/۷۲	حمل و نقل محصولات کشاورزان	
				۴/۰۸	۳/۲۲	جمع کل برداشت	

مؤلفه	میانگین رتبه‌ای وضعیت انجام	میانگین رتبه‌ای وضعیت نیاز	وزن	اعتبار وزنی	رتبه	رتبه کل
حمل و نقل محصول	۲/۷۴	۳/۹۶	۱/۲۳	۳/۳۷	۳	۲۱
ذخیره‌سازی محصول	۲/۴۸	۲/۴۶	۰/۷۶	۱/۸۸	۵	۳۱
بسته‌بندی محصول	۲/۲۴	۲/۰۸	۰/۶۵	۱/۴۵	۶	۳۲
توسعه صنایع تبدیلی	۲/۲۸	۳/۴۶	۱/۰۸	۲/۴۶	۴	۳۰
پس از برداشت	۳/۱۲	۳/۵۴	۱/۱۰	۳/۴۳	۲	۱۹
بازاریابی برای محصولات کشاورزی	۳/۲۸	۳/۷۴	۱/۱۶	۳/۸۰	۱	۱۶
خرید محصولات کشاورزی	۲/۶۹	۳/۲۰				
جمع کل پس از برداشت	۳/۰۴	۳/۸۸	۱/۰۸	۳/۲۸	۲	۲۲
نشر دانش نوین کشاورزی	۳	۴/۰۸	۱/۱۴	۳/۴۲	۱	۲۰
برگزاری کلاس ترویجی برای کشاورزان	۲/۹	۳/۸۶	۱/۰۸	۳/۱۳	۳	۲۴
خدمات	۲/۰۸	۱/۸۶	۰/۵۲	۱/۰۸	۵	۳۳
آموزشی ترویجی	۲/۱۶	۴/۲۰	۱/۱۷	۲/۵۲	۴	۲۹
مشاوره و ترویج اجرای محصولات گلخانه‌ای	۲/۶۳	۳/۵۷				
مشاوره در مورد دامپروری و مکانیزاسیون						
جمع کل خدمات آموزشی ترویجی						

مجله پژوهش‌های روستایی

*دامنه میانگین‌ها بین یک تا پنج است (خیلی کم، کم، متوسط، زیاد، و خیلی زیاد).

تعیین‌کننده‌های عملکرد تعاونی تولید روستایی

به منظور شناسایی تعیین‌کننده‌های عملکرد تعاونی تولید روستایی از تحلیل رگرسیون سلسله مراتبی بهره گرفته شد. در این راستا بر اساس چارچوب مفهومی پژوهش پنج دسته متغیر حمایت دولت، سازه اجتماعی، محیط روستا، سازه اعتماد و ساختار شرکت بر عملکرد تعاونی تولید روستایی مؤثر هستند. بدین ترتیب در مرحله اول دسته متغیرهای حمایت دولت به معادله وارد شدند. بر اساس اطلاعات موجود در جدول شماره ۷ ضریب تعیین مدل در این مرحله ۰/۲۹۸ است که حاکی از پایین بودن قدرت پیش‌بینی‌کنندگی مدل بر اساس متغیرهای وارد شده در این مرحله است.

به عبارت دیگر ۲۹/۸ درصد از تغییرات عملکرد تعاونی توسط دسته متغیر حمایت دولت تبیین می‌شود. در مرحله دوم دسته متغیرهای اجتماعی که عبارت بودند از مشارکت اعضا با یکدیگر، توانایی هیئت مدیره، نحوه برخورد با روستاییان و انسجام و پیوستگی بین اعضا شرکت، وارد معادله رگرسیونی شدند. با اضافه شدن دسته متغیرهای اجتماعی قدرت پیش‌بینی‌کنندگی مدل تا حدودی افزایش یافت و برابر با ۰/۴۲۳ شد. با توجه به تغییرات ضریب تبیین، ۱۲/۶ درصد از تغییرات عملکرد تعاونی توسط این دسته از متغیرها تبیین می‌شود. بنابراین، در کل این دو دسته متغیر ۴۲/۳ درصد تغییرات در عملکرد تعاونی تولید روستایی را به خود اختصاص داده‌اند. در مرحله سوم دسته

پوشش کمک‌های قابل توجهی را به کشاورزان عرضه کرده است. فعالیت‌های داشت تعاونی تولید روستایی مورد مطالعه رتبه سوم را به خود اختصاص داد (CV=۰/۲۵۳۹). رتبه چهارم میزان فعالیت تعاونی تولید روستایی مورد مطالعه مربوط به مرحله برداشت (CV=۰/۳۷۸۸) بود.

این موضوع حاکی از آن است که تعاونی مورد مطالعه موجب افزایش سطح زیر کشت، توسعه آبیاری و زهکشی، تسطیح و یکپارچه‌سازی اراضی کشاورزی شده‌اند. پس از آن، فعالیت‌های مرحله خدمات آموزشی ترویجی (CV=۰/۴۵۰۷) در مرتبه پنجم قرار گرفت. در نهایت، کمترین میزان فعالیت تعاونی تولید روستایی مربوط به مرحله پس از برداشت (CV=۰/۵۳۷۰) بود. این موضوع حاکی از فعالیت بسیار کم تعاونی مورد مطالعه در این مرحله بوده است. این نتایج با یافته‌های احمدوند و مهدیان بروجنی (۲۰۱۳)، کرمی و رضائی مقدم (۲۰۰۵)، لطیفیان (۲۰۰۷) و (ازکیا، ۲۰۰۹) که در مطالعه خود بیان کردند کمترین فعالیت شرکت‌های کشاورزی در مرحله پس از برداشت بوده، هم‌راستا است. به طور کلی از جدول شماره ۶ چنین استنباط شد که فعالیت‌های خدماتی ارائه شده توسط تعاونی تولید روستایی مورد مطالعه سازگاری نسبی با میزان نیاز کشاورزان عضو این تعاونی داشته است. این نتایج با یافته‌های احمدوند و مهدیان بروجنی (۲۰۱۳) که در مطالعه خود بیان کردند شرکت‌های خدمات مشاوره‌ای به طور شایسته نیازهای خدماتی کشاورزان منطقه را برآورده نکرده‌اند، هم‌خوانی ندارد.

جدول ۶. آزمون مقایسه‌ی میانگین‌های نیاز و انجام فعالیت‌ها در تعاونی تولید روستایی

آماره t	انجام توسط تعاونی				نیاز کشاورزان				اجزای عملکرد
	رتبه	CV	SD	میانگین	رتبه	CV	SD	میانگین	
۰/۷۹	۲	۰/۲۲	۰/۹۱	۴/۱۲	۱	۰/۲۱	۰/۸۵	۲/۹۹	تهیه بستر
۰/۸۲	۱	۰/۱۹	۰/۷۷	۳/۹۲	۲	۰/۲۱	۰/۸۷	۴/۰۷	کاشت
۰/۳۴	۳	۰/۲۵	۰/۹۶	۳/۷۸	۴	۰/۲۵	۰/۹۶	۳/۷۸	داشت
***۳/۲۶	۴	۰/۳۷	۱/۲۲	۳/۲۲	۳	۰/۲۲	۰/۹۳	۴/۰۸	برداشت
***۲/۱۱	۶	۰/۵۳	۱/۴۵	۲/۷۰	۵	۰/۲۷	۰/۸۹	۳/۲۰	پس از برداشت
***۲/۴۲	۵	۰/۴۵	۱/۱۹	۲/۶۴	۶	۰/۳۲	۱/۱۰	۳/۳۷	خدمات آموزشی ترویجی

نظام‌های پژوهش‌های روستایی

* دامنه میانگین‌ها بین یک تا پنج است (خیلی کم، کم، متوسط، زیاد، و خیلی زیاد).

$P \leq 0.01$

است. یافته‌های این مرحله حاکی از آن است که این دسته از متغیرها قادرند ۴/۸۰ درصد قدرت پیش‌بینی‌کنندگی مدل را بهبود بخشند. به عبارت دیگر تا این مرحله، مدل رگرسیونی قادر خواهد بود ۴۹/۳ درصد از تغییرات عملکرد تعاونی تولید را تبیین کند. در نهایت در مرحله پنجم که مرحله پایانی است، دسته متغیرهای ساختار شرکت که شامل تعداد اعضا، میزان تحصیلات اعضا و مدیر، رضایت شغلی مدیرعامل شرکت از فعالیت در شرکت، تنوع رشته‌های تحصیلی اعضای شرکت، سطح تحصیلات مدیرعامل شرکت و دانش مدیر در خصوص اصول شرکت بود، به معادله رگرسیونی وارد شدند. مطابق با اطلاعات جدول شماره ۷ با اضافه شدن این دسته از متغیرها قدرت پیش‌بینی‌کنندگی مدل به طور چشمگیری بهبود یافته است. دسته متغیرهای ساختار شرکت به تنهایی حدود ۲۵/۲ درصد از تغییرات عملکرد تعاونی تولید را توضیح می‌دهند که در این مرحله قدرت تبیین مدل به

متغیرهای محیط روستا به معادله رگرسیونی وارد شدند. این متغیرها عبارت بودند از: پذیرش این شرکت‌ها در محیط روستا، مشارکت مردم با شرکت و میزان نیاز روستا به عملکردهای مختلف. با توجه به اطلاعات موجود در جدول شماره ۷، ورود این دسته از متغیرها در مدل ۲/۲ درصد قدرت پیش‌بینی‌کنندگی مدل بهبود یافت و مدل مذکور قادر به پیش‌بینی ۴۴/۵ درصد از تغییرات عملکرد تعاونی خواهد بود. در نتیجه، در مرحله چهارم دسته متغیرهای سازه اعتماد که عبارت بودند از: اعتماد اعضا به همدیگر، اعتماد اعضا به مدیرعامل و اعتماد مدیرعامل به اعضا وارد معادله رگرسیونی شدند.

همان‌گونه که در جدول شماره ۷ مشاهده می‌شود، در مدل چهار با افزایش ضریب تعیین (۰/۴۹۳) نسبت به مدل ۳ که موجب افزایش توانایی مدل در پیش‌بینی میزان تغییرات شده

جدول ۷. نتایج حاصل از رگرسیون سلسله مراتبی بر عملکرد تعاونی‌های تولید روستایی

مدل	ضریب تعیین	ضریب تعیین سازگار	تغییرات ضریب تعیین	سطح معناداری
۱) الف)	۰/۲۹۸	۰/۲۱۸	۰/۲۹۸	۰/۰۰۷
۲) ب)	۰/۴۲۳	۰/۲۹۴	۰/۱۲۶	۰/۰۸۹
۳) ج)	۰/۴۴۵	۰/۲۶۵	۰/۰۲۲	۰/۶۹۸
۴) د)	۰/۴۹۳	۰/۲۷۰	۰/۰۴۸	۰/۳۷۰
۵) و)	۰/۷۴۵	۰/۵۵۵	۰/۲۵۲	۰/۰۰۲

نظام‌های پژوهش‌های روستایی

الف) پیش‌بینی کننده: (باقیمانده)، و دسته متغیرهای حمایت دولت؛ ب) پیش‌بینی کننده: مدل ۱ و دسته متغیرهای سازه اجتماعی؛ ج) پیش‌بینی کننده: مدل ۲ و دسته متغیرهای محیط روستا؛ د) پیش‌بینی کننده: مدل ۳ و دسته متغیرهای سازه اعتماد؛ و) پیش‌بینی کننده: مدل ۴ و دسته متغیرهای ساختار شرکت

جدول ۸. ضرایب رگرسیونی مدل نهایی تعیین‌کننده‌های عملکرد تعاونی‌های تولید روستایی

متغیر	ضریب غیراستاندارد	خطای استاندارد	ضریب استاندارد	سطح معناداری
(مقدار ثابت)	۴/۸۲۹	۱/۲۶۲	-	۰/۰۰۱
دادن اعتبارات و وام به شرکت	-۰/۳۷۳	۰/۱۳۵	-۰/۴۴۹	۰/۰۱۰
کمک‌های بلاعوض دولت به شرکت	-۰/۰۶۶	۰/۱۲۷	-۰/۰۹۷	۰/۶۰۹
دادن ماشین‌آلات کشاورزی به صورت رایگان	۰/۷۴۵	۰/۲۱۲	۰/۹۰۹	۰/۰۰۲
بستن قرارداد با شرکت‌ها	-۰/۳۸۴	۰/۲۱۶	-۰/۶۳۳	۰/۰۸۷
واگذاری‌های خصوصی خدمات به شرکت	۰/۰۸۹	۰/۲۱۰	۰/۱۲۶	۰/۶۷۶
مشارکت اعضا با یکدیگر	-۰/۱۴۷	۰/۱۸۸	-۰/۱۴۹	۰/۴۴۲
توانایی هیئت‌مدیره	-۰/۲۷۲	۰/۲۳۷	-۰/۲۷۳	۰/۲۴۰
نحوه برخورد با روستاییان	۰/۶۶۶	۰/۲۳۱	۰/۷۲۸	۰/۰۰۵
انسجام و پیوستگی بین اعضا شرکت	۰/۲۱۳	۰/۱۷۹	۰/۲۵۰	۰/۲۴۴
پذیرش این شرکت‌ها در محیط روستا	۰/۰۹۵	۰/۲۱۱	۰/۰۹۹	۰/۶۵۷
مشارکت مردم با شرکت	-۰/۳۳۵	۰/۲۳۳	-۰/۲۸۴	۰/۱۴۴
میزان نیاز روستا به عملکردهای مختلف	-۰/۰۱۸	۰/۲۸۲	-۰/۰۱۲	۰/۹۴۹
اعتماد اعضا به همدیگر	-۰/۱۲۷	۰/۲۱۶	-۰/۱۱۱	۰/۵۶۱
اعتماد اعضا به مدیرعامل	-۰/۱۵۱	۰/۲۵۸	-۰/۱۲۴	۰/۵۶۳
اعتماد مدیرعامل به اعضا	-۰/۱۴۴	۰/۳۰۹	-۰/۱۱۹	۰/۶۴۵
تعداد اعضا	۰/۰۰۷	۰/۱۵۷	۰/۰۰۷	۰/۹۶۴
میزان تحصیلات اعضا و مدیر	۰/۴۰۵	۰/۱۸۱	۰/۴۶۴	۰/۰۳۳
رضایت شغلی مدیر عامل	-۰/۴۱۴	۰/۱۵۹	-۰/۵۲۰	۰/۰۱۵
تنوع رشته‌های تحصیلی اعضای شرکت	۰/۰۴۴	۰/۱۷۷	۰/۰۶۷	۰/۸۰۴
سطح تحصیلات مدیرعامل شرکت	۰/۰۴۸	۰/۱۷۷	۰/۰۵۴	۰/۷۹۰
دانش مدیر در خصوص اصول شرکت	-۰/۰۱۳	۰/۱۵۶	-۰/۰۱۶	۰/۹۳۴

* ضریب تعیین = ۰/۷۴۵، F=۴/۶۲۱ (P<۰/۰۰۲)

متغیر وابسته: عملکرد تعاونی تولید روستایی

بیش از ۷۴/۵ درصد رسیده است.

شغلی مدیر عامل تعاونی از فعالیت در تعاونی به ترتیب موجب ۰/۴۴۹، ۰/۹۰۹، ۰/۷۲۸، ۰/۴۶۴، و ۰/۵۲۰- تغییر در انحراف معیار میزان عملکرد تعاونی‌های تولید روستایی خواهد شد.

به عبارت دیگر، یک واحد تغییر در انحراف معیار مؤلفه‌های دادن ماشین‌آلات کشاورزی به صورت رایگان، نحوه برخورد با روستاییان، میزان تحصیلات اعضا و مدیر، دادن اعتبارات و وام به تعاونی، و رضایت شغلی مدیر عامل تعاونی از فعالیت در تعاونی به ترتیب ۰/۹۰۹، ۰/۷۲۸، ۰/۴۶۴ واحد تغییر افزایشی، و ۰/۴۴۹- و ۰/۵۲۰- واحد تغییر کاهش‌ی در انحراف معیار

پس از ورود متغیرهای ساختار شرکت به تابع، مدل نهایی شکل گرفت که جزئیات آن در جدول شماره ۸ آمده است. مطابق با اطلاعات موجود در جدول شماره ۶، فرضیه صفر بودن ضرایب مدل رد می‌شود (F=۴/۶۲۱ و P<۰/۰۰۲). فزون بر آن، ضرایب استاندارد شده موجود در جدول شماره ۸ حاکی از آن است که یک انحراف معیار تغییر در مقدار دادن اعتبارات و وام به تعاونی، دادن ماشین‌آلات کشاورزی به صورت رایگان، نحوه برخورد با روستاییان، میزان تحصیلات اعضا و مدیر، و رضایت

میزان عملکرد تعاونی‌های تولید روستایی را سبب شده است. در نتیجه بهبود ماشین‌آلات کشاورزی به صورت رایگان، نحوه برخورد با روستاییان، میزان تحصيلات اعضا و مدير، باعث افزایش و عدم بهبود دادن اعتبارات و وام به تعاونی و رضایت شغلی مدير عامل تعاونی از فعالیت در تعاونی، موجب کاهش میزان عملکرد تعاونی‌های تولید روستایی شده است.

بحث و نتیجه‌گیری

هدف از تأسیس تعاونی‌های تولید روستایی در ایران عبارت است از: حداکثر کردن بهره‌برداری بهینه از منابع آب و خاک کشور از طریق یکپارچه‌سازی و یکجاکستی، تأسیس شبکه‌های پیشرفته آبیاری، تسطیح زمین‌های زراعی، احداث راه‌های ارتباطی بین دهات، آشنا کردن اعضای شرکت تعاونی با اصول و شیوه‌های جدید زراعی، استفاده صحیح از وسایل و ماشین‌آلات کشاورزی متناسب با شرایط محلی با رعایت نظام تعاون، احیای اراضی بایر و بی حاصل و موات واقع در منطقه مورد عمل شرکت، توسعه و بهبود صنایع دستی و تبدیلی فرآورده‌های دامی و زراعی و گسترش فعالیت‌های مفید غیرکشاورزی. هدف غذایی از تأسیس چنین شرکت‌هایی نیز افزایش تولید و رضامندی کشاورزان بوده است (Azkia, 2009).

بنابراین این پژوهش با هدف شناسایی تعیین‌کننده‌های فعالیت تعاونی‌های تولید روستایی در جنوب کرمان انجام شد. برای این منظور بر شش مرحله فرایند تولید کشاورز (تهیه بستر، کاشت، داشت، برداشت، پس از برداشت، و خدمات آموزشی ترویجی) مطالعه شد. در هر یک از این مراحل، سازه‌ها و تعیین‌کننده‌های گوناگون و متفاوتی مؤثر است. یافته‌های به‌دست آمده از اعضا تعاونی حاکی از آن است که در بُعد تهیه بستر، مؤلفه‌های افزایش سطح زیر کشت و توسعه آبیاری و زهکشی به ترتیب بیشترین و کمترین عملکرد را داشته‌اند. از دیدگاه اعضا تعاونی تولید روستایی مورد مطالعه در بُعد کاشت مؤلفه توسعه و رعایت تناوب کشت، بیشترین فعالیت و مؤلفه تأمین بذر پاش برای کشاورزان کمترین میزان فعالیت را به خود اختصاص داده بودند. به باور اعضا تعاونی‌های مورد مطالعه در بُعد داشت، مؤلفه توسعه استفاده از علفکش‌ها بیشترین فعالیت را داشته است. اما مؤلفه کنترل بیولوژیکی مزارع کمترین عملکرد را داشته است. یافته‌های پژوهش نشان داد که در بُعد برداشت، مؤلفه‌های توسعه کمباین و ابزار برداشت و حمل‌ونقل محصولات کشاورزان به ترتیب بیشترین و کمترین میزان عملکرد را به خود اختصاص داده‌اند.

اعضا تعاونی‌ها بر این باور بودند که در بُعد پس از برداشت، مؤلفه میزان خرید محصولات کشاورزی بیشترین فعالیت را داشته، در حالی که مؤلفه میزان بسته‌بندی محصول کمترین فعالیت را داشته است. یافته‌های به‌دست آمده از اعضای تعاونی‌ها حاکی از آن است که در بُعد خدمات آموزشی ترویجی، میزان برگزاری کلاس آموزشی، ترویجی برای کشاورزان و مشاوره و

ترویج اجرای محصولات گلخانه‌ای و باغی به ترتیب بیشترین و کمترین میزان عملکرد را خود اختصاص داده‌اند. در پایان با رتبه‌بندی همه عوامل مؤثر بر عملکرد تعاونی مشخص شد که از دیدگاه اعضای تعاونی مورد مطالعه، بُعد کاشت بیشترین میزان فعالیت را در تعاونی مورد مطالعه داشت. به طوری که رتبه‌های کل اول، سوم، و چهارم مؤلفه‌های مورد مطالعه در این بُعد قرار داشت. علاوه بر آن، با توجه بیشتر به فعالیت‌هایی همچون توسعه آبیاری و زهکشی، تأمین بذر پاش برای کشاورزان، کنترل بیولوژیکی مزارع، حمل‌ونقل محصولات کشاورزی، بسته‌بندی محصول و مشاوره و ترویج اجرای محصولات گلخانه‌ای و باغی به‌سهولت می‌توان میزان عملکرد تعاونی را افزایش داد.

بر اساس یافته‌های حاصل از پژوهش عملکرد کل تعاونی تولید روستایی مورد مطالعه برابر ۳/۴۰ با انحراف معیار ۰/۷۴ بود. از آن جایی که دامنه عملکرد کل بین ۰ تا ۵ تعیین شده بود، می‌توان چنین استنباط کرد که عملکرد تعاونی در سطح بالایی قرار دارد. بنابراین، در ارائه خدمات به کشاورزان نسبتاً موفق بوده‌اند. این نتایج با یافته‌های احمدوند و مهدیان بروجنی (۲۰۱۳) که در مطالعه خود بیان کردند عملکرد کل شرکت‌های خدمات مشاوره‌ای در سطح متوسط به بالاست، هم‌خوانی دارد. اما با یافته‌های کرمی و رضائی مقدم (۲۰۰۵) که در پژوهش خود به این نتیجه رسیدند که عملکرد کل تعاونی‌های کشاورزی در سطح پایینی است، هم‌خوانی ندارد.

از سویی واکاوی مقایسه‌ای میزان عملکرد تعاونی تولید روستایی و میزان نیازهای خدماتی کشاورزان نشان داد که فعالیت‌های خدماتی ارائه‌شده توسط تعاونی تولید روستایی مورد مطالعه سازگاری نسبی با میزان نیاز کشاورزان عضو این تعاونی داشته است. به طوری که تعاونی تولید روستایی مورد مطالعه توانسته است تقریباً تمامی نیازهای خدماتی کشاورزان منطقه را پوشش دهد. این نتایج با یافته‌های احمدوند و مهدیان بروجنی (۲۰۱۳) که در مطالعه خود بیان کردند شرکت‌های خدمات مشاوره‌ای به طور شایسته نیازهای خدماتی کشاورزان منطقه را برآورده نکردند، هم‌خوانی ندارد.

برای پیگیری عملکرد تعاونی تولید روستایی مورد مطالعه از تحلیل مدل رگرسیونی سلسله مراتبی بهره گرفته شد. یافته‌های حاصل از تحلیل رگرسیونی نشان داد که مؤلفه‌های دادن ماشین‌آلات کشاورزی به صورت رایگان، نحوه برخورد با روستاییان، میزان تحصيلات اعضا و مدير، دادن اعتبارات و وام به تعاونی و رضایت شغلی مدیرعامل تعاونی از فعالیت در تعاونی تأثیر معناداری بر میزان عملکرد تعاونی تولید روستایی داشته است. یک واحد تغییر در انحراف معیار آن‌ها به ترتیب ۰/۹۰۹، ۰/۷۲۸، و ۰/۴۶۴ واحد تغییر افزایشی و ۰/۴۴۹- و ۰/۵۲۰- واحد تغییر کاهش‌ی در انحراف معیار میزان عملکرد تعاونی‌های تولید روستایی را سبب شده است.

در نتیجه بهبود دادن ماشین‌آلات کشاورزی به صورت رایگان، نحوه برخورد با روستاییان، میزان تحصیلات اعضا و مدیر، باعث افزایش و عدم بهبود دادن اعتبارات و وام به تعاونی و رضایت شغلی مدیرعامل تعاونی از فعالیت در تعاونی، موجب کاهش میزان عملکرد تعاونی‌های تولید روستایی شده است. در نهایت متغیرهای مستقل ذکر شده ۷۴/۵ درصد از تغییرات واریانس متغیر وابسته میزان عملکرد تعاونی تولید روستایی را به خود اختصاص داده‌اند. یافته‌های کرمی و رضائی مقدم (۲۰۰۵) و احمدوند و مهدیان بروجنی (۲۰۰۵) نیز مؤید برخی از یافته‌های این بخش از پژوهش است. به طوری که کرمی و رضائی مقدم (۲۰۰۵) در مطالعه خود بیان کردند که حمایت‌های دولت از جمله اعطای وام از مهم‌ترین پیش‌بینی‌کننده‌های عملکرد تعاونی‌های تولید روستایی است. علاوه بر آن، احمدوند و مهدیان بروجنی (۲۰۱۳) نیز در پژوهش خود بیان کردند که شرایط اجتماعی حاکم بر شرکت، حمایت‌های دولت و سازه اعتماد از مهم‌ترین تعیین‌کننده‌های عملکرد شرکت‌ها هستند.

بنابراین، بر اساس یافته‌های پژوهش، پیشنهادهای زیر ارائه می‌شوند:

۱. از دیدگاه اعضا، تعاونی مورد مطالعه در بُعد کاشت بیشترین میزان فعالیت را داشت. بنابراین، توجه علمی بیشتری از سوی کشاورزان نسبت به مؤلفه‌های این بُعد از قبیل تهیه و تأمین تراکتور برای کشاورزان، تأمین بذر اصلاح‌شده برای کشاورزان، تأمین کود برای کشاورزان، تأمین بذریاش برای کشاورزان، توسعه و رعایت تناوب کشت و توسعه یک‌جا کشتی توصیه می‌شود.

۲. به باور اعضا، تعاونی مورد مطالعه در بُعد پس از برداشت کمترین میزان عملکرد را داشته است. بر این اساس توصیه می‌شود که مدیران تعاونی با همکاری سازمان جهاد کشاورزی منطقه تدابیری را بیندیشند تا فرایند حمل‌ونقل، بسته‌بندی و بازاریابی محصولات کشاورزی با سهولت بیشتری انجام شود.

۳. از دیدگاه اعضا، تعاونی مورد مطالعه در بُعد پس از برداشت کمترین میزان عملکرد را داشته است. در این راستا توصیه می‌شود که سازمان جهاد کشاورزی با برگزاری کلاس‌های آموزشی کشاورزان را برای سرمایه‌گذاری جمعی در راستای بسته‌بندی و حمل‌ونقل محصولات تولیدی خود تشویق کند.

۴. با توجه به اینکه دسترسی کم به منابع مالی موجب تأثیر بسزایی در عملکرد تعاونی تولید شده است؛ لذا افزایش حمایت مالی و غیرمالی از سوی سازمان‌های مرتبط با بخش کشاورزی به خصوص سازمان جهاد کشاورزی، سازمان تعاون روستایی و بانک کشاورزی از تعاونی‌های تولید توصیه می‌شود.

تشکر و قدردانی

مقاله حامی مالی ندارد.

References

- Ahmadpour, A., Mokhtari, W., & Poursaeed, A. R. (2014). [Identifying success factors of Agricultural Production Cooperatives in Ilam province of Iran (Persian)]. *Journal of Village and Development*, 17(3), 105-122.
- Ahmadvand, M., & Mahdiyian Boroujeni, M. (2013). [An analysis of the performance of successful Agriculture Technical and Engineering Consulting Firms (ATECFs) in Broujen County (Persian)]. *Journal of Modern Technology in Agriculture*, 5(2), 5-20.
- Ansari, H. (1996). [The role of cooperatives in the transition from subsistence to commercial production in the agricultural sector (Persian)]. *Journal of Economics and Agricultural Development*, 4(16), 245-330.
- Arnott, R. J., & Stiglitz, J. E. (1988). The basic analytics of moral Hazard. *The Scandinavian Journal of Economics*, 90(3), 383-413. doi: 10.2307/3440315
- Azkiya, M. (2009). [Sociology of rural development and underdevelopment in Iran (Persian)]. Tehran: Ettelaat.
- Baseri, B., Sadeghi, H., & Khaksar, G. R. (2010). [Performance of producer cooperatives in Iran's agriculture sector (Persian)]. *The Economic Research*, 10(3), 1-24.
- Bibby, A., & Shaw, L. (2005). *Making a difference: Co-operative solutions to global poverty*. Manchester: Co-operative College Publication.
- Boozarjimehri, KH., & Hadizadeh Bazaz, M. (2013). [Analyzing the effective structures on development of the Rural Producing Cooperatives in Khorasan Razavi Province (From the view point of experts) (Persian)]. *Geography and Territorial Spatial Arrangement*, 3(8), 85-100.
- Briscoe, T. (2010). *Making worker cooperatives effective in south Pacific*. Bangkok: FAO Regional Office for Asia and the Pacific, Bangkok.
- Holloway, G., Nicholson, C., Delgado, C. (1999). *Agroindustrialization through institutional innovation: Transaction costs, co-operatives and milk-market development in the Ethiopian highlands*. Washington D.C.: International Food Policy Research.
- Deputy of Research, Education and Extension of Ministry of Cooperatives. (2000). [The economic contribution of co-operatives in GDP (Persian)]. *Ta'avon*, 103, 12-19.
- Farhadi, M. (2002). [Tradition cooperation in irrigation and farming (Persian)]. Tehran: Payame-Noor Publication.
- Hadizadeh Bazaz, M., & Anabestani, A. A. (2012). [Analysis of the success of agricultural cooperatives in agricultural development in Khorasan Razavi province (Persian)]. Paper presented at The National Conference on Rural Development, Rasht, Iran, 22 August 2012.
- Hadizadeh Bazaz, M., Shayan, H., Boozarjimehri, KH., & Noghani Dokht Bahmani, M. (2014). [Evaluation factors in the improvement of rural production cooperatives Case: Khorasan Razavi Province (Persian)]. *Eghtesade Faza va Tose'e-ye Roostae*, 2(4), 115-131.
- Hoshmand, M., & Hasannejad, M. (2010). [Investigation viewpoint of border cooperative society members about activity of these cooperative societies (Case study: Khorasan Razavi) (Persian)]. *Journal of Economics and Agricultural Development*, 24(3), 288-297.
- John, L. Adrian, J. R., & Wade Green, T. (2008). Agricultural cooperative managers and business environment. *Journal of Agribusiness*, 19(1), 17-33.
- Kamalian, A. R. (2007). [The success and fail of Consumer Cooperative (Persian)]. Zahedan: Sistan and Baluchestan Organisation of Co-operative.
- Karami, E., & Rezaei-Mogaddam, K. (2005). Modeling determinants of agricultural production cooperatives performance in Iran. *Agricultural Economics*, 33(3), 305-314. doi: 10.1111/j.1574-0864.2005.00069.x
- Karami, Sh., & Agahi, H. (2013). [Analysis of social-cultural factors effecting of production cooperatives' success (greenhouse) in Kermanshah province (Persian)]. *Iranian Journal of Agricultural Economics and Development*, 44(2), 259-269.
- Kerman Organization of Management and Planning. (2014). [Statistical yearbook of Kerman province (Persian)]. Kerman: Organization of Management and Planning.
- Latifian, A. (2007). [A survey on the performance of agricultural cooperative societies and presentation of practical approaches (A case study: Agricultural co-operative societies in Khorasan province) (Persian)]. *Daneshvar Raftar*, 13(20), 61-84.
- Macdonald, T. O. R. & Rowarth, J. S. (2013). *Critical success factors when going global: agribusiness co-operative growth*. Hamilton: New Zealand Grassland Association.
- Madane, M. V. (1992). *Agricultural cooperatives in Japan: The dynamics of their development*. New Delhi: International Co-operative Alliance, Regional Office for Asia and the Pacific.
- Mau Dung, N. (2011). Characteristics of the agricultural cooperatives and its service performance in Bac Ninh province, Vietnam. *International Society for Southeast Asian Agricultural Sciences*, 17(1), 68-79.
- Noordin, N., Rajaratnam, S. D., Anuarsaid, M. S., Hanif, F. M., & Juhan, R. (2011). *Attributes and perceived success factors of performing cooperative in Malaysia*. Petaling Jaya: Co-operative College of Malaysia.
- Nyoro, J., & Komor, I. (2005). *An analysis of success, failure and demand factors of agricultural cooperatives in Kenya*. Atlanta: SAGA.
- Pourtaheri, M., Papoli, M. H., & Fallahi, A. R. (2012). [Assessment the performance of agricultural cooperatives in rural areas case study: Khoramabad township (Persian)]. *Journal of Geography and Development*, 10(26), 49-60.
- Rayn, P. R. (2013). *Sample size determination and power*. London: Wiley Series in Probability and Statistics. Hoboken, New Jersey: John Wiley & Sons, Inc.
- Rouhani, S. (2000). [A study of the productivity of the factors of production in rural cooperatives in Hamadan province (Persian)]. *Iranian Journal of Agricultural Science*, 31(2), 262-67.
- Sadighi, H., & Darvishinia, A. A. (2002). [An assessment of the success of rural production cooperatives in Mazandaran province (Persian)]. *Iranian Journal of Agricultural Sciences*, 33(2), 313-323.
- Shabanali Fami, H., Gharoun, Z., & Ghasemi, J. (2012). [Management of Exploitation Systems in Iran (Persian)]. Sari: Sarva Publication.
- Shajari, Sh., Barikani, E., & Amjadi, A. (2008). [Determination of Economic Efficiency of Agricultural Cooperatives in Fars Province (Persian)]. *Agricultural Economics*, 2(4), 141-155.
- South of Kerman Organization for Rural Cooperative. (2014). [Feature of rural production cooperatives in south of Kerman, management of

exploitations systems (Persian)]. Kerman: South of Kerman Organization for Rural Cooperative.

Torabi, P., Heidary, A. GH., & Gholinia, M. J. (2010). [The effects of social capital elements on the function of cooperative companies' case study of livestock and poultry cooperatives of Mashhad city (Persian)]. *Ta'avon*, 21(2), 1-22.

Zand, A., & Farajollah Hosseini, J. (2015). [Level of usage innovation capacity to improve performance in rural women's cooperatives (Persian)]. *Journal of Agricultural Extension and Education Research*, 8(1), 29-44.

